

כי **התם**, בתנור, **הפקו** הוא **מבפנים**. ואילו **הכא**, בשברים, **הפקו מבחוץ**.

וחילוק נוסף יש:

התם, בתנור, אופין את הלחם כשהוא **מעומד**. שהפת אינה מוטלת בשכיבה אלא מודבקת על דופני התנור.

ואילו **הכא**, בשברים, **לאו מעומד**. אלא הפת שוכבת בעת אפייתה.

ולכן אין שברים אלו נקראים עושין מעין מלאכתן, ואסור לטלטלם.

שנינו לעיל: **העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב, על שברי תנור ישן שניטלין בשבת, ועל כיסוייו שאינו צריך בית יד כדי לטלטלו**.

אמר רבינא: כמאן מטלטלין האידנא (5) כעת את **כיסוי דתנורי דמתא מחסיא** [שם מקום] **דאין להם בית אחיזה?**

כמאן — כרבי אליעזר בן יעקב, דסבירא ליה דלא בעי בית אחיזה.

מתניתין:

האבן שנמצאת בתוך קירויה, דלעת יבשה חלולה שהתקינה לשאוב בה מים. ומתוך

שהדלעת קלה וצפה על פני המים, נותנין בה אבן להכבידה.

אם ממלאים בה, בדלעת הזו מים, **ואינה** ואין האבן **נופלת** לפי שהיא קשורה היטב בדלעת — **ממלאין בה** בדלעת הזו מים בשבת, לפי שהאבן נהיית חלק מהכלי, ואין הכלי נחשב אז כבסיס למוקצה.

ואם לאו, שאין האבן מהודקת, אלא היא יכולה ליפול ממנה — **אין ממלאין בה** מים בשבת, לפי שאסור לטלטל את הקירויה כשהאבן בתוכה, כי האבן היא מוקצה כשאר אבנים. והקירויה נעשית בסיס לאבן.

זמורה של גפן **שהיא קשורה בטפיה** — פך קכה-ב ששואבין בו מים מן הבור או המעין, **ממלאין בה בשבת** מותר למלא מים בטפיה, לפי שהזמורה נעשית כחלק מהטפיה ויש עליה תורת כלי.

פקק לוח שסותמין בו את החלון. רבי אליעזר אומר: בזמן שהוא — הפקק קשור ותלוי שאין החבל שהוא קשור בו מגיע לארץ, **פוקקין סותמים בו את החלון בשבת. ואם לאו** אם אינו קשור או אינו תלוי **אין פוקקין בו**.

וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו. ובגמרא מפרשינן לה.

קרקעות אסור לטלטל אפילו טלטול רגיל, משום אינם מוכנים לטלטול. או שכונת הגמרא לשאול כמאן מטלטלים ומורידים את הכסויים מן התנור. אבל טלטול רגיל של הכסויים בכל אופן מותר, ואפילו כסויי קרקעות. **ביה"ל סי' ש"ח** סעיף י'.

ויש לומר, כיון שתנור הוא מיוחד למלאכתו ולא לשמוש אחר, ולענין מלאכתו אין הוא נחשב ככלי, אף לענין שבת אין הוא נחשב ככלי. **חי' הרשב"א**.

5. יש להסתפק בכונת הגמרא: האם כונתה לשאול כיצד מטלטלים טלטול רגיל, דבכסויי

גמרא:

ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה, וחזינן דהאבן נעשית חלק מהכלי.

ואמר רבה, ולא היא — אין זו קושיה. התם בקירויה כיון דהדקה לאבן, שויא לדופן של הקירויה, מה שאין כן באבן שעל פי החבית. שאינה חלק מהחבית ואסור לטלטלה.

אמר רב יוסף: ומותבינן אשמעתין שאמרתי שבמניח נעשית האבן כחלק מן הכלי.

שנינו במשנה — ואם לאו שאין האבן מהודקת אין ממלאין בה. וחזינן דאין האבן נעשית לחלק מהכלי בהנחה בעלמא.

ואמר רב יוסף, ולא היא — אין זו קושיה. התם בקירויה כיון דלא הדקה ובלא הידוק אי אפשר למלא בה מיס, בטולי בטלה מתורת כלי דגלי דעתיה דאינו מחשיב את האבן כחלק מהכלי. אבל באבן שעל גבי חבית בהנחה בעלמא משוי לה תורת כלי.

ומבארינן: במאי קמפלגי רבי אמי ורבי אסי?

מר — רבי אמי סבר בעינן מעשה חשוב באבן להחשיבה לכלי. ומר — רבי אסי סבר לא בעינן מעשה חשוב כדי להחשיבה לכלי.

ואזדו רבי אמי ורבי אסי לטעמייהו!

תנן התם — לקמן: אבן שעל שמונחת על פי החבית והוצרך ליטול יין מתוכה, מטהאת החבית על צידה והיא — האבן נופלת.

אמר רבה אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: הא דקתני בהמשך המשנה לקמן⁽¹⁾ שאם היתה החבית בין חביות אחרות וירא להטות את החבית פן תפול האבן על חבית שבצידה, מגביה את החבית ומוציאה מבין החביות ומטה אותה על צידה.

לא שנו, שמותר לעשות זאת אלא בשוכח את האבן על החבית, אבל במניח את האבן בכונה על החבית, בערב שבת נעשה החבית בסיס לדבר האסור שהיא בסיס לאבן שהיא דבר שאסור לטלטל.⁽²⁾ וממילא אסור גם לטלטל את החבית בשבת.

ורב יוסף אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: לא שנו שצריך להטות את החבית ואסור לטלטלה להדיא, אלא בשוכח שלא נתכוין לעשות את האבן לכסוי על החבית. אבל במניח בכונה נעשה האבן כיסוי להחבית ומותר לטלטל את האבן כדרכה.

אמר רבה: מותבינן אשמעתין שאמרתי שאין האבן נעשית כלי במניח אותה בכונה.

שנינו במשנה — האבן שבקירויה אם

2. לכאורה קשה, אמאי לא נאמר שהחבית נהייתה בסיס ליין שבתוכה ולאבן, וא"כ היא בסיס לדבר המותר והאסור. ויש לומר, כיון שהבסיס לאבן אינו אלא פי החבית, ופי החבית אינו בסיס ליין ולכן הוי פי החבית בסיס לדבר האסור. הגהות רעק"א סי' ש"ט.

1. עיין לקמן בדף קמב ב, שרש"י פירש כי דברי רבי יוחנן נאמרו על הרישא של המשנה, מטה את החבית על צידה והיא נופלת. וצ"ע הא דכתב כאן רש"י שדברי רבי יוחנן נאמרו על הסיפא — אם היתה בין החביות מגביה את החבית ומטה על צידה. ועיין במהרש"א, וברעק"א שהאריך בזה.

איתמר רבי יוסי בן שאול אמר: מואר של קורות — קבוצת עצים מסודרין לבנין הוה במעשה של רבי, ולא אבנים.

ורבי יוחנן בן שאול אמר: גשוש של ספינה — שבו מגששים המלחים לדעת שהמים עמוקים והספינה יכולה לשוט שם הוה.

מאן דאמר גשוש הוה כל שבן מואר דסגי במעשה כל דהו לתת לו תורת כלי.

ומאן דאמר מואר הוה אבל גשוש קפיד עליה שלא יתעקם ומיחד לו מקום, והוה מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו עד שיעשה בו מעשה חשוב.^{(5),(6)}

שנינו במשנה: זמורה שהיא קשורה וכו'.

ודייקנין: קשורה אין מותר למלא בה מים, לא קשורה לא אסור למלא בה ואפילו שהיא ראויה לתלות בה טפיח וחשב על זה מערב שבת.

לימא מתניתין דלא כרבן שמעון בן גמליאל.

דכי אתא רב דימי אמר רבי חנינא, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רבי חנינא: פעם אחת הלך רבי למקום אחד ומצא נדבך של אבנים — אבנים מסודרות ועומדות לבנין. ואמר לתלמידיו בערב שבת צאו וחשבו עליהן לצורך ישיבה כדי שנשב עליהן למחר בשבת.⁽³⁾ ולא הצריכן רבי למעשה לעשות מעשה כדי שיוכלו לשבת למחר עליהן.

ורבי יוחנן אמר הצריכן רבי למעשה בערב שבת.

ומבארנין: מאי מעשה אמר להו לעשות?

רבי אמי אמר: צאו ולמדום וסדרו אותם לישיבה כדי שלמחר לא נצטרך ליגע בהם ולטלטלם,⁽⁴⁾ אמר להו. לפי שהזמנה במעשה כל דהו לא מהני לתת להם תורת כלי. והוא הדין באבן שעל פי החבית שאין היא נעשית לכלי בהנחה בעלמא. רבי אסי אמר: צאו ושפשומו מן הטיט שיהיו ראויות לישיבה אמר להו, ולמחר יוכלו לטלטלם. דבמעשה כל דהו סגי לתת להם תורת כלי. והוא הדין באבן שעל פי החבית, בהנחה סגי לתת לה תורת כלי.

ד"למדום" נחשב כמעשה להתיר טלטול. חזו"א.

5. בחי' הריטב"א מבואר דמחלוקת רבי יוסי בן שאול ורבי יוחנן בן שאול היתה אליבא דרבי חנינא, הסובר שלא הצריכם רבי מעשה, וסגי במחשבה. ועל זה מבואר בגמרא דבגשוש לא מהני מחשבה וצריך מעשה.

6. וקשה כיון דלגשוש יש תורת כלי, ודאי דסגי במחשבה כדי להוציאו מידי הקצאה ולתת לו דין של כלי שמלאכתו להיתר. ויש לומר דלא

3. היינו כדי שיוכלו לטלטלם לצורך ישיבה, דאילו לישיבה בלבד אינם צריכים שום הכנה. חי' הריטב"א.

ועיין בהגהות רעק"א בשו"ע סי' שכ"ה סעיף ד' שכתב שאסור לשבת על אבן שהיא מוקצה. ועיין בקהלות יעקב ביצה סי' ד' שהאריך בזה. וכבר האריכו האחרונים במהות איסור ההשתמשות במוקצה, בלי טלטול.

4. מדברי רש"י משמע דאמר צאו ולמדום כדי שלא נצטרך ליגע בהם, דאין זה נחשב כמעשה להתיר. ומדברי הרמב"ם והרה"מ"ג משמע

יקטום אותה למחר אם היא תמצא מדאי ארוכה, ונמצא שהוא עושה כלי בשבת וחייב מטעם מכה בפטיש. אבל בהריות לשיבה שהן קשין וליכא למיחש לשמא יקטום, סגי במחשבה מערב שבת. (7)

שנינו במשנה: פקק החלון וכו'.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכל — חכמים ורבי אליעזר מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה אסור לפרוס מחצלת וכדומה על ד' מחיצות או ד' עמודים כדי לעשות צל ואפילו בצורך ארעית ביום טוב ואין צריך לומר בשבת.

נדוקא גג אסור לעשות אבל מחיצה עומדת אין לה שם אהל ומותר לפרסה לצניעות. ומשנתנו בפקק החלון, יש מפרשים שאירי בחלון שבגג, ויש מפרשים דכיון שהחלון נמצא בבנין קבוע יש להוספת מחיצה בו אותו הדין כהוספה בגג של אהל עראי. (8)

לא נחלקו אלא להוסיף על בנין עראי. שרבי אליעזר אומר אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת ולכן הוא מצריך שהפקק יהיה קשור ותלוי.

וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת על אהל עראי ואין צריך לומר ביום טוב.

דתניא: הריות — ענפים קשים שנפלו העלין שלהם של דקל שגדרן שחתכן לעצים לצורך עצי הסקה, ונמלך עליהן להשתמש בהם לשיבה, צריך לקשור אותם מערב שבת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשור וסגי במחשבה לבד. ומדהצריכה משנתנו לקשור את הזמורה שמע מינה דמתניתין פליגא אדרבן שמעון בן גמליאל.

אמר רב ששת: אפילו תימא דמתניתין רבן שמעון בן גמליאל, הכא במאי עסקינן במחוברת הזמורה באביה — בגפן, ולכן בעינן שתהיה קשורה ולא סגי במחשבה.

ומקשינן: אי הכי דמשנתנו אירי במחוברת, הרי הוא קא משתמש במחובר לקרקע, ואפילו אם הזמורה היתה קשורה מערב שבת אסור להשתמש בדבר המחובר לקרקע.

ומשנינן: דהטפיח מחובר לזמורה בגובה של למטה מג' טפחים, וכגון שהוא צריך לשאוב מים ממעיין שאינו עמוק, ומותר להשתמש באילן למטה מג' טפחים.

רב אשי אומר: אפילו תימא דמשנתנו אירי בתלושה והא דהצריכה המשנה שיקשור אותה, כיון שהיא נוחה להחתך גזירה שמא

8. ודעת התוספות דאפילו בדפנות שייך אהל, היכא דהמחיצה היא מחיצה מתרת. ולכן במחיצה שלישית של סוכה המכשירה את הסוכה חשיב הדבר כעשיית אהל. אבל דופן רביעית אינה אלא תוספת בעלמא כיון שאין הדופן הרביעית עוזרת להכשר הסוכה, ואין בזה איסור.

מיירי הכא בגשוש גמור אלא בעץ שעמדו לעשותו גשוש לספינה. חי' הריטב"א.

7. ומשמע דבמחובר אפילו היכא שהן קשין וליכא למיחש שמא יקטום, אפילו הכי אסור להשתמש בה אלא אם כן היא קשורה בדלי, משום מוקצה. דבמחובר לקרקע לא מהני מחשבה להוציאה מידי מוקצה. מ"ב סי' ש"ח ס"ק פ"א.

והמונח על גבי קרקע כאן — במדינה וכאן — במקדש אסור. דכשתוקעו בשבת בונה הוא, ויש בו איסור תורה אף במקדש. [ובתוספות כתבו דהאיסור הוא מדרבנן מטעם טלטול].

רבי יהודה אומר: המונח על הארץ ואינו קשור מותר במקדש דכיון דמוכן הוא לכך מערב שבת אין בו משום בונה. והנגרר על הארץ והוא קשור מותר אף במדינה.

ותניא, איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה, כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ. (2)

רבי יהודה אומר: זה שקשור אף במדינה מותר. אלא איזהו נגר שבמדינה אסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי, ושומטו וכשהוא שומטו מן החור ומניחו בקרן זוית על גבי הקרקע.

ואמר רבי יהושע בר אבא משמיה דעולא: מאן הוא התנא דנגר הנגרר? רבי אליעזר היא דאמר גבי פקק החלון דבעינן קשור ותלוי. ואם כן משמע דרבי יהודה דאמר בנגר דבעינן קשור, כרבנן דפקק החלון סבירא ליה. ומשמע דרבנן בעו קשירה ודלא כדברי רבי אבא דאמר דלא בעינן קשור לדעת רבנן.

אמר ליה רבי אבא: אנא דאמרי דלא בעינן קשור, סובר כי האי תנא. דתניא, קנה שחתקינן בעל הבית להיות פותח ונועל בו,

שנינו במשנה: וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו.

ומבארין: מאי בין כך ובין כך?

אמר רבי אבא אמר רבי כהנא: בין שהפקק קשור בחלון, בין שאינו קשור, והוא שמתוקן ומוכן לכך מאתמול.

אמר ליה רב ירמיה: ולימא מר דרבנן אומרים בין שהפקק תלוי ובין שאינו תלוי אלא נגרר על הארץ מותר לפקוק בו, והוא שקשור. (1)

אבל אם הפקק אינו קשור גם רבנן מודים שאסור לפקוק בו.

דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כמחלוקת כאן במשנתנו, כך מחלוקת בנגר הנגרר [במסכת עירובין] והתם לדברי הכל בעינן קשור.

דתנן: נגר — יתד המשמש בתור בריח שתוקעין אותו בחור שבמפתח הנגרר שקשור בדלת אבל אינו תלוי באויר אלא נגרר בארץ, נועלין מותר לנעול בו במקדש דכיון דקשור הוא מערב שבת אין בנעילתו משום בונה, אלא כל איסורו הוא מטעם שבות ואין שבות במקדש.

אבל לא נועלין בו במדינה מחוץ למקדש מטעם שבות דדמי לבונה.

1. שמותרת היא, לנגר דהוי בונה. תוספות.

2. נראה דבמקדש שרי אפילו היכא דשני הראשים של החבל מונחים על הארץ. ומה

1. והא דבעינן קשירה בפקק, היינו מטעם טלטול, ולא משום דבלאו הכי הוי כבונה. דאי נימא דהטעם הוא מטעם בונה למה דימתה הגמרא פקק, שהוי רק תוספת אהל עראי,